

SUSAM YETİŞTİRİCİLİĞİ

Susam dik büyüyen tek yıllık bir bitkidir. Boyu 30 – 125 cm'ye kadar uzayabilir. Gövdeler uzunlamasına oluklu (karıklı) ve sık tüylüdür. Ülkemizde tarımı yapılan yağ bitkileri içerisinde önemli bir yeri olan susam, tohumlarında % 50 – 60 yağ içeren yazlık ve otsu bir bitkidir. Bileşiminde ayrıca % 25 protein bulunmaktadır. Besleyici özelliği ve lezzetinden dolayı insan besini olarak çok miktarda tüketilir.

İKLİM VE TOPRAK İSTEĞİ

Susam sıcağı çok seven bir yağ bitkisidir. 90 – 120 günde gelişme devresini tamamlar. Bu devre içinde aylık ısı ortalamasının 20° C den aşağı düşmemesi ve tohumların çimlenmesi esnasında toprak sıcaklığının 15° C – 20° C ve daha yukarı ısılarda olması gereklidir. Susam toprak isteği bakımından fazla seçici değildir.

TOPRAK HAZIRLIĞI

Susam tohumlarının çimlenme gücü yüksektir ve tohumları küçüktür. Tohumları küçük olduğundan toprak hazırlığının iyi yapılması gerekir. Önceki üründen kalan artıklar iyice temizlenmelidir. Daha sonra sırayla derin sürüm, ikileme, diskaro ve taban çekildikten sonra toprak ekime hazırlanmış olur.

GÜBRELEME

Susamın gelişme süresinin kısalığı nedeniyle verilecek gübrenin tamamının ekimden önce son diskaro altına atılması uygundur. Fosforlu gübre olarak 20 – 25 kg/da DAP ve 15 – 20 kg/da Amonyum Nitrat (%26) verilebilir.

EKİM

Susam, Ege Bölgesinde ana ürün olarak nisan ve mayıs aylarında, ikinci ürün olarak ise, kanola, buğday veya arpa hasadını takiben haziran veya temmuz ayının ilk haftası içinde yapılmaktadır. Susamda ideal ekim derinliği 2,5 – 4 cm'dir. Ekim mümkün olduğunca günün erken saatlerinde yapılmalı sıcak, kuru ve rüzgârlı havada yapılmamalıdır. Serpme ekimde dekara 800 – 1000 gr, mibzerle sıraya

ekimde sıra arası mesafesi 70 cm olacak şekilde 200 – 350 g/da tohum kullanılması yeterlidir.

Ülkemizde tescilli çeşit olarak Gölarmara (beyaz susam), Muganlı 57 (sarı susam) ve Özberk 82 (sarı susam), Kepsut 99, Cumhuriyet 99, Osmanlı 99, Tan 99, Baydar 2001 çeşitleri bulunmaktadır.

SULAMA

Susam su isteği aşırı olmayan bir bitkidir. Ancak yetiştirme sürecinde yapılacak düzenli sulamanın verimi arttıracığı bilinmektedir. Kırış ve kışlak arazilerde ana ürün olarak susuz yetiştirilirse de, ikinci ürün ekilişlerinde mutlaka sulama yapılmalıdır. İkinci ürün ekilişlerinde ekimden önce tarlada yeterli rutubeti sağlamak için tav suyu verilir. Olgunlaşma süresince 1 – 3 defa sulama yapılabilir. Ancak sulamada çok dikkatli olunmalı aşırı göllenmeden kaçınılmalıdır.

BAKIM

Susamda ilk gelişme çok yavaş olup, çiçeklenme ile birlikte büyüme hızlandığından bitkiler 10 – 15 cm oluncaya kadar tarlaya

girilmemelidir. Daha sonra tarlanın otlama durumuna göre el çapası veya mibzerle sıraya ekim yapılmış ise, traktör ara çapası geçirilir, sık olan yerlere seyreltme yapılır.

Susamda ilk çiçeklenme gün sayısı 45 – 50 gün kadardır. Çiçeklenme başlangıcı ile beraber bitkiler boylanmaya başlar. Sulamalardan sonra 2 – 3 el çapası, mibzerle ekimde traktörle ara sürüm yapılır. Bitkiler 40 – 50 cm boyladıktan sonra çiçeklerin döllemeden dökülmelerine neden olmamak için tarla içine girilmemelidir.

HASTALIK VE ZARARLILARLA MÜCADELE

Susamda en çok görülen zararlılar; bozkurt, susam güvesi, yaprak biti ve beyaza sinektir. Hastalıklar ise; solgunluk, kök çürüklüğü, susam bakteri solgunluğu, yaprak leke hastalığı, phylloidy ve susam alternaryasıdır.

HASAT, HARMAN VE DEPOLANMASI

Bitkilerin yaprak ve kapsüllerinin sararması, yaprakların kısmen dökülmesi, çiçeklenmenin durması, alt kapsüller elle kırıldığı zaman

tohum renklerinin beyaz tanelilerde koyu sarı, kahverengi tanelilerde açık kahverengiye dönüşmesi bitkinin söküme geldiğini gösterir. Susamda ortalama verim kuru koşullarda ortalama olarak dekara 40 – 100 kg'dır. Sulu koşullarda ise 150 kg/da'a kadar çıkabilmektedir.

İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü		231 16 81	
İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri			
Altıntaş	311 20 20	Emet	461 30 25
Aslanapa	331 21 56	Gediz	412 38 94
Çavdarhisar	351 21 40	Hisarcık	481 31 81
Domaniç	661 30 13	Pazarlar	571 22 73
Dumlupınar	371 20 01	Simav	513 71 14
Tavşanlı	614 11 09	Şaphane	551 24 08

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İL GIDA TARIM VE HAYVANCILIK
MÜDÜRLÜĞÜ

SUSAM TARIMI

2015 – Kütahya